

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi

LAUSUNTO KOSKIEN LAUSUNTOPYYNTÖÄ STM/449/2019

Varsinais-Suomen sovittelutoimiston lausunto Sosiaali- ja terveysministeriölle Lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelu -raportista

Varsinais-Suomen sovittelutoimisto on tutustunut Sosiaali- ja terveysministeriön selvitystyöryhmän Lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelu – Nykytila ja kehittämissuhteet -raporttiin. Pidämme selvitystyöryhmän työtä erittäin tärkeänä ja yhdyimme valtaosaan raportin sisältämistä kehittämissuhteista. Kriittisesti suhtaudumme ainoastaan sosiaalityöntekijän palkkaussuhteeseen. Katsomme, että lähisuhdeväkivallan sovittelun laatua ja ammatillisuutta on mahdollista lisätä muilla keinoilla tehokkaammin.

Tasalaatuisen ja laadukkaan sovittelupalvelun valtakunnalliseksi tuottamiseksi erityisesti selkeät, yhtenevät ohjeistukset ja niiden mukaiset konkreettiset toimintakäytännöt ovat avainasemassa. Laadun takaamiseksi on luotava uusia ja kehitettävä jo käytössä olevia työvälineitä niin ammattilaisten kuin vapaaehtoissovittelijoidenkin työn tueksi, jotta sovittelua määrittävien reunaehtojen ja yhteisten linjausten käytännön toteutumisen systemaattinen arvioiminen ja seuraaminen sekä epäkohtiin puuttuminen mahdollistuu. Jäljempänä seuraa näkemyksiämme erityisesti niistä kehittämissuhteista, joiden osalta haluamme esittää tarkentavia huomioitamme.

Kehittämiskokonaisuus 1: Sovitaan yhteiset kriteerit millaisia lähisuhdeväkivaltarikoksia voidaan ohjata sovitteluun.

Raportin ensimmäinen kehittämissuhteus keskittyy tarkastelemaan lähisuhdeväkivaltarikosten sovitteluun ohjaamisen kriteereitä poliisin ja syyttäjän näkökulmasta. Varsinais-Suomen sovittelutoimisto on valtakunnallisten kriteeristöjen kehittämisen kannalla, ja katsoo että mahdollisimman selkeät ohjeet sekä toimijoiden välisten vastuualueiden jakaminen on tärkeää.

Sovittelua ei tulisi missään nimessä käsittää rikosprosessin automaattisesti korvaavana menettelyinä, saati käyttää automaatioperusteena jutun päättämiseksi rikosprosessissa. Sovittelu tulisi sen sijaan ymmärtää rikosprosessin ja muiden uhri- ja väkivaltatyön palvelujen ohella yhtenä mahdollisena auttamisen ja väkivaltarikosten ehkäisyn prosessina, jossa keskiössä on osapuolten välinen kohtaaminen ja restoratiivinen ideologia. Sovittelulla voidaan parhaimmillaan aikaansaada osapuolten henkilökohtaisiin tarpeisiin perustuva, väkivallan synnyttämiä haittoja uhrille aidosti korjaava ja tekijän vastuunottoa ja väkivallan loppumista edistävä

vaikutus. Tämä edellyttää luonnollisesti tarkkaa tapauskohtaista harkintaa sen suhteen, mitkä asiat sovitteluun otetaan.

Poliisien ja syyttäjien lähisuhdeväkivallan sovitteluun liittyvää koulutusta tulisi lisätä ja koulutuksen tulisi tähdätä kokonaisvaltaiseen ymmärrykseen sovittelun ja rikosprosessin mahdollisuudesta edistää yhteistyössä, rinnakkaisina palveluina mahdollisimman tehokkaasti väkivallan loppumista ja ennaltaehkäisyä. Asian sovitteluun lähettämisen tärkeimpänä lähtökohdana ei tulisi tästä syystä myöskään olla vain arvio esitutkinnan rajoittamisen tai syyttämättä jättämispäätöksen todennäköisyydestä sovinnon syntyessä. Raportin mukaan jopa 71 % syyttäjistä kuitenkin arvioi sovitteluun lähettämistä sillä perusteella, että sillä voi olla vaikutusta syyteharkintaan. Oletettua rikosprosessikohtaloa parempi lähtökohta asian lähettämisessä sovitteluun olisi lähettävän tahon arvio siitä, voiko sovitteluprosessi tuottaa osapuolille hyötyjä ja edistää väkivallattomuutta jatkossa.

Pidämmekin hyvänä raportin ehdotusta siitä, että lähisuhdeväkivaltarikosten tutkinta keskitetään poliisin rikostutkijoille, jotka on erikseen koulutettu käsittelemään lähisuhdeväkivalta-ilmioita. Tämän lisäksi tulisi poliisilaitoksilla olla tavoitteena, että jokaiseen poliisipiiriin perustetaan oma lähisuhdeväkivallan yksikkö, kuten esimerkiksi Helsingin poliisilaitoksella on tehty. Sovittelun edellytysten arvioinnin päävastuu ja paras asiantuntemus on kuitenkin sovittelun lähisuhdeväkivaltaan erikoistuneilla ammattihenkilöillä ja tämä tilanne tulisi säilyttää myös jatkossa. Siksi on tärkeää, että tulevilla kehittämistoimenpiteillä tähdätään erityisesti sovittelutoimistojen edellytysten arvioinnin asiantuntemuksen valtakunnalliseen tukemiseen ja edistämiseen. Sovittelun ammattihenkilöillä tulee olla asianmukaisen koulutuksen ja osaamisen lisäksi käytössään yhteiset, selkeät ohjeet ja apuvälineet edellytysten arvioinnin tekemiseen.

Tietoa ja yhteistyötä on lisättävä viranomaisten välillä puolin ja toisin, jotta sovittelu- ja rikosprosessi toteutuisivat käytännössä aidosti rinnakkaisina prosesseina, joilla on kullakin omat, osittain toisistaan poikkeavat tavoitteensa ja tehtävänsä.

Kehittämiskokonaisuus 2: Luodaan yhtenäinen ohjeistus ja systemaattiset työvälineet lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelun edellytysten arvioimisen, sovittelun ja sovittelun keskeyttämisen avuksi.

Sovittelun ammatillisuus ja ammattihenkilöiden työnkuvat

Raportin toisessa kehittämiskokonaisuudessa on ehdotettu sen arvioimista, voisiko toinen kahdesta sovittelijasta olla lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelussa ammattihenkilö tai lähisuhdeväkivaltaan erikoistunut työntekijä. Lisäksi esitetään halu selvittää, mikäli jokaiseen sovittelutoimistoon olisi mahdollista palkata sosiaalityöntekijä sovittelun edellytysten arviointitehtävään.

26.2.2019

Varsinais-Suomen sovittelutoimistossa lähisuhdeväkivaltarikosasioiden hoitaminen on keskitetty tietyille sovitteluohjaajille, jotka ovat sosiaalialan korkeakoulututkinnon sekä sosiaalialan ja sovitteluohjaajan aikaisemman työkokemuksen lisäksi käyneet lähisuhdeväkivallan sovittelun erikoistumiskoulutuksen. Tällainen työntekijäprofiili on Varsinais-Suomessa mahdollistanut vankkaan asiantuntemukseen perustuvan, laadukkaan sovitteluprosessien ohjauksen lähisuhdeväkivaltatapauksissa.

Lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelijoiden valintaa harkitaan Varsinais-Suomen sovittelu-toimistossa aina tapauskohtaisesti kunkin sovitteltavan asian erityispiirteet huomioon ottaen. Viranomaisten asiakirjojen, sovitteluohjaajan tekemän alustavan edellytysten arvioinnin ja muiden asiasta saatavilla olevien ennakkotietojen perusteella asiaa hoitava, lähisuhdeväkivaltaan erikoistunut sovitteluohjaaja arvioi asian käsittelyn vaativuutta kokonaisuutena. Vaativuusarvion perusteella päätetään, valitaanko asian sovittelijoiksi mahdollisesti kahden vapaaehtoisen sijaan joko vapaaehtoisen ja ammattihenkilön muodostama pari vai sovitellaanko asiaa peräti kahden ammattihenkilön voimin.

Varsinais-Suomessa ammattihenkilöt sovittelevat lähisuhdeväkivalta-asioita siis jo nyt jonkin verran. Tämän hetkiset työntekijäresurssit asettavat kuitenkin omat rajoituksensa ammattihenkilöiden käyttöön vapaaehtoissovittelijoiden parina. Etenkin kahden ammattihenkilön voimin sovitteluun resurssit antavat myöden harvemmin kuin olisi toivottavaa. Selvitystyöryhmä onkin täsmennyksessään huomionnut olennaisen seikan selvittää mahdollisuutta palkata sovittelutoimistoihin lisää henkilökuntaa lähisuhdeväkivallan ammatillisen sovittelun mahdollisuuksien parantamiseksi. Pidämme hyvänä myös ajatusta siitä, että toinen kahdesta sovittelijasta olisi aina ammattihenkilö.

Lähisuhdeväkivaltarikoksien käsittelyyn osallistuvien ammattihenkilöiden osalta näemme kuitenkin sosiaalityöntekijän ammattitautaa olennaisemmaksi pätevyysvaatimukseksi nimenomaan lähisuhdeväkivaltarikosten sovitteluun tähtäävän valtakunnallisen erikoistumiskoulutuksen. Emme koe sosiaalityöntekijän palkkaamista tarpeelliseksi, emmekä järkeväksi lähisuhdeväkivallan sovittelun kehittämisen kannalta.

Lähisuhdeväkivaltarikosten edellytyksiä arvioivien ja niitä sovittelevien ammattihenkilöiden tulee olla perehtyneitä muun muassa restoratiiviseen oikeuteen ja fasilitatiiviseen työskentelytapaan yleisen sosiaalityön osaamisen ja lähisuhdeproblematiikkaan liittyvän tietotaidon lisäksi. Aikaisempi kokemus sovitteluohjaajan työstä edesauttaa sekin sovitteluprosessien laatua lähisuhdeväkivaltarikoksissa. Sovittelupalvelun kokonaisuuden ymmärtäminen ja siinä toimiminen vaatii hyvin monialaista ja pitkälle erikoistunutta osaamista, jota on vaikeaa hankkia sovittelupalvelun ulkopuolelta.

Sosiaalityöntekijöiden palkkaamiseen sisältyy myös käytännön haasteita, joista ilmeisin liittyy sosiaalityöntekijöiden heikkoon saatavuuteen. Sosiaalityöntekijöiden vakanssien perustaminen saattaisi johtaa jatkuvaan rekrytointiongelman ja epäpätevien sijaisten käyttöön.

Mikäli siis sosiaalityöntekijän palkkaamista jokaiseen sovittelutoimistoon aiotaan esittää pakolliseksi, tulee vaikutuksia muun muassa työntekijöiden vaihtuvuuteen arvioida tarkkaan. Henkilöstön pysyvyys ja työhön sitoutuneisuus takaa omalta osaltaan lähisuhdeväkivallan sovittelupalvelun laatua pitkällä aikavälillä.

Pidämme myös tärkeänä sitä, että vastuu lähisuhdeväkivallan sovittelujen edellytysten arvioinnista säilyy kaikilla sovittelutoimiston lähisuhdeväkivaltasovittelujen prosesseihin eri vaiheissa osallistuvilla henkilöillä. Varsinais-Suomen sovittelutoimistossa lähisuhdeväkivallan sovittelun edellytyksiä arvioidaan paitsi sovittelualoitteen saapumisvaiheessa, myös myöhemmin koko prosessin ajan, sen kaikissa vaiheissa. Lähisuhdeväkivallan sovitteluohjaaja tekee arviointia sekä itsenäisesti että sovittelijoiden asiakkaiden erillistapaamisissa tekemien havaintojen perusteella, heidän kanssaan yhteistyössä. Edellytysten arviointiprosessiin osallistuu myös johtava sovitteluohjaaja, joka tekee asian sovitteluun ottamista koskevat kirjalliset päätökset. Useamman ihmisen osallistuminen edellytysten arviointityöhön ja siihen liittyvä jaettu vastuu lisää kokemuksemme mukaan arvioinnin luotettavuutta ja vähentää inhimillisten virheiden mahdollisuutta. Lopulta sovittelun edellytysten täyttymisestä päättää kuitenkin tälläkin hetkellä johtava sovitteluohjaaja, jonka vastuulla asian sovitteluun ottaminen tai ottamatta jättäminen viimekädessä on.

Näin ollen ehdotammekin, että lähisuhdeväkivalta-asioita sovittelutoimistoissa hoitavien ammattihenkilöiden valtakunnalliseksi pätevyysvaatimukseksi otettaisiin sitä varten kehitetty erikoistumiskoulutus, nykyisen soveltuvan korkeakoulututkinnon ja sovittelutoiminnasta mielellään hankitun aikaisemman kokemuksen lisäksi.

Työvälineet edellytysten ja riskien arviointiin

Varsinais-Suomen sovittelutoimistossa lähisuhdeväkivallan sovittelun edellytysten arvioinnissa käytetään poikkeuksetta tähän tarkoitukseen kehitettyä edellytysten arviointityökalua, jota on raportissa kutsuttu ns. ”Danielan lomakkeeksi”. Kyseinen työkalu kuuluu kiinteästi prosessiimme ja sitä käyttävät myös ammattihenkilöt sovitellessaan itse lähisuhdeväkivalta-asioita.

Lomake on koettu erittäin toimivaksi apuvälineeksi sen varmistamisessa, että asiakkaiden erillistapaamisissa todella käydään läpi kaikki ne asiat, joiden perusteella edellytysten täyttymistä voidaan luotettavasti ja mahdollisimman aukottomasti arvioida tapauksesta ja sovittelijoista riippumatta. Sovittelijat täyttävät lomakkeen yhdessä välittömästi erillistapaamisten päätyttyä. Lomakkeen osa-alueet ohjaavat sovittelijat kiinnittämään huomioita arvioinnin kannalta oikeisiin ja olennaisiin asioihin, jolloin erillistapaamisten jälkeen käytävä sovittelijoiden ja ohjaajan välinen edellytysten arviointikeskustelu helpottuu.

Lomakkeen antama struktuuri luo myös sovittelijalle turvaa tekemiseensä ja vähentää inhimillisten tulkintojen vaikutusta edellytysten arviointiprosessiin. Lomake konkretisoikin te-

26.2.2019

hokkaasti myös sovittelijoille sen, mikä heidän osuutensa on edellytysten arvioinnin onnistumisessa ja sen estämisessä, ettei sovitteluun päädy sellaista lähisuhdeväkivaltaa, joka ei sovittelun edellytyksiä täytä.

Edellytysten arviointilomake on ollut aivan keskeinen ja korvaamattomaksi koettu väline lähisuhdeväkivallan sovitteluprosesseissa Varsinais-Suomen sovittelutoimistossa. Hyvine kokemuksinemme olemme vahvasti edellytysten ja riskien arviointiin tarkoitettujen työkalujen valtakunnallisen, systemaattisen käyttöönoton ja jo olemassa olevien työvälineiden jatkokehittämisen puolella.

Etenkin väkivallan toistuvuuden arviointia ja henkisen väkivallan huomiointia varten tarvitaan ehdottomasti nykyistä selkeämmät määritelmät sovittelun edellytysten arvioinnin tueksi, kuten raportissa on esitetty. Toistuvuuden osalta määrittely tulisi suunnitella sillä tavoin realistiseksi, ettei se vaaranna sovittelun mahdollisuutta toimia lähisuhdeväkivallan loppumista edistävänä palveluna niiden tapausten kohdalla, jossa se voisi olla asiakkaille hyödyllistä. Toistuvuuden määrittelyn on mahdollisimman aukottomasti poissuljettava kuitenkin erityisesti toistuva vakava väkivalta, joka on luokiteltavissa lähisuhdeterroriksi. On tärkeää, että sovittelutoimistoilla on saatavissa riittävästi luotettavaa tietoa väkivallan toistuvuudesta suhteessa, joten viranomaisyhteistyö on tässä kehittämisen osa-alueessa olennaisessa osassa.

Toivomme, että Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle osoitetaan lisäresursseja edellä mainittujen työvälineiden ja määritelmien kehittämiseen sekä niiden käyttöönoton valtakunnalliseen jalkauttamiseen.

Palveluohjauksen toteutumisen varmistaminen ja eri toimijoiden välinen yhteistyö

Työryhmän selvityksen mukaan lähisuhdeväkivalta-ilmioon puuttuminen vaatii kokonaisvaltaista tarkastelua ja kehittämistä yli sektorirajojen. Työryhmä katsoo, että jatkossa yhdessä tekemistä eri toimijoiden välillä on lisättävä ja lähisuhdeväkivallan kehittämistä pitää suunnitella kokonaisuutena, jossa uhrin sekä väkivaltaa käyttävien henkilöiden auttamispalvelut sekä yhteistyö eri toimijoiden välillä varmistetaan.

Palveluohjauksella on keskeinen merkitys lähisuhdeväkivallan sovitteluprosessissa. Varsinais-Suomen sovittelutoimistossa lähisuhdeväkivalta-asioissa keskeisimmät jatko- ja tukipalvelut ovat Rikosuhripäivystys ja Ensi- ja turvakotien liiton väkivaltatyöhön erikoistunut Pilari-yksikkö. Rikosuhripäivystyksen palveluista tiedotetaan uhreja aina vähintään ensimmäisen yhteydenoton osana ja Pilarin palveluiden piiriin asiakkaita ohjataan lähes poikkeuksetta josakin prosessin vaiheessa.

Jatko- ja tukipalveluihin ohjaamisella voidaan tukea ja auttaa uhria sekä edistää väkivallan loppumista ohjaamalla myös tekijää tarvittaviin palveluihin. Sovittelu on vain yksi osa väkivaltatyön verkostoa, ja parhaat tulokset asiakkaiden kannalta saadaan yhteistyössä muiden

toimijoiden kanssa. Olemmekin työryhmän raportin kanssa samaa mieltä siitä, että palveluiden välistä yhteistyötä tulee tiivistää ja selkiyttää entisestään, jotta asiakkaiden kokonaisvaltainen auttaminen voidaan mahdollisimman hyvin turvata sekä koko sovitteluprosessin ajan, mutta myös sitä ennen ja sen jälkeen.

Saattaen vaihtaan – ohjaamisen lisääminen on hyvä esimerkki tällaisesta yhteistyön tiivistämisestä, jota jonkin verran jo Varsinais-Suomen sovittelutoimistossa tehdään esimerkiksi Rikosuhripäivystyksen ja Pilarin palveluiden osalta. Saattaen vaihtaan – ohjaamista tulisi kehittää entistä systemaattisemmaksi koko maassa, samoin kuin muitakin asiakkaiden palveluihin ohjautumisen varmistamisen keinoja.

Palveluohjauksen kehittämiseksi myös aiheeseen liittyvää valtakunnallista koulutusta olisi lisättävä erityisesti vapaaehtoisovittelijoille. Sovitteluohjaajan lisäksi tuki- ja jatkopalveluita asiakkaiden kanssa keskustelevat sovittelijat, tavatessaan asiakkaita erillistapaamisissa. Sovittelijoiden taidot ottaa palveluiden tarpeita puheeksi on varmistettava tähän tarkoitukseen laadittavin valtakunnallisin koulutuksin, jotta myös mahdolliset muuttuneet palveluntarpeet tulevat varmasti esiin prosessin kaikissa vaiheissa.

Sovittelupalvelulla on alueellista yhteistyötä myös muiden väkivaltatyöhön erikoistuneiden tahojen kanssa. Varsinais-Suomen sovittelutoimiston lähisuhdeväkivaltaan erikoistuneet työntekijät ovat mukana Turun alueen toimijoista koostuvissa Lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöryhmässä ja Marak-työryhmässä. Valtakunnallisesti tulee tukea sitä, että kaikilla alueilla myös sovittelutoimistot saavat kutsun vastaaviin yhteistyöryhmiin.

Tukihenkilöiden käytön vahvistaminen

Raportissa todetaan, että selvitykseen osallistuneissa 180 lähisuhdeväkivallan sovittelutapaauksessa tukihenkilön käyttäminen oli poikkeuksellista. Haastatteluissa sovittelutoimistojen edustajat kuitenkin kertoivat, että ohjausta tehtiin aktiivisesti. Raportin kehittämisehdotuksena on tukihenkilön käytön vahvistaminen.

Lähisuhdeväkivallan sovittelussa uhrilla on oikeus henkilökohtaiseen tukeen, ja on tärkeää, että jokaiselle uhrille tarjotaan mahdollisuutta tukihenkilön käyttöön. Parhaimmillaan sama tukihenkilö kulkee uhrin rinnalla koko prosessin ajan aina esitutkinnasta oikeudenkäyntiin ja sen jälkeiseen aikaan. Kokemukset tukihenkilön läsnäolosta sovittelutapaamisissa ovat pääosin myönteisiä. Joskus tukihenkilö voi olla uhrin tukena koko sovitteluprosessin ajan, vaikka ei varsinaiseen tapaamiseen osallistukaan.

Tukihenkilöiden läsnäolon vähyyys lähisuhdeväkivallan sovittelutapaamisissa voi johtua myös siitä, että sovitteluun ohjautuu paljon sellaisia tapauksia, joissa vapaaehtoisesti sovitteluun osallistuvat uhrin luottavat voimavaroihinsa, haluavat hoitaa asiaansa nimenomaan itse ja kokevat saavansa tarvittavan tuen ja tiedon puolueettomilta sovittelijoilta. Tukihenkilömahdol-

26.2.2019

lisuuteen tarttuvat Varsinais-Suomen sovittelutoimiston kokemuksen mukaan myös selkeästi muita useammin asiakkaat, joiden kohdalla kyse on eronneesta pariskunnasta tai muusta kuin pariskuntaa koskevasta lähisuhdeväkivalta-asiasta, kuten lapsen ja vanhemman välisestä tai sisarusten välisestä tapauksesta.

Sovittelutoimistojen tulee joka tapauksessa jatkossakin huolehtia siitä, että lähisuhdeväkivalan sovitteluprosessissa otetaan aina uhrin kanssa puheeksi tukihenkilön tarve ja että puheeksi ottamisen toteutumista seurataan SOPU-tietojärjestelmän avulla. Myös sovittelijoina toimivien henkilöiden osaaminen tukihenkilöiden käyttöön ja tukihenkilön tarpeen puheeksi ottoon liittyvissä asioissa on valtakunnallisesti varmistettava. Eräs keskeinen valtakunnallisesti muotoiltava linjaus tähän liittyen on, mikä on tukihenkilön rooli lähisuhdeväkivaltarikosten sovitteluasioissa ja miten paljon tukihenkilö esimerkiksi voi ja saa käyttää puheoikeutta sovitteluneuvottelussa.

Erillistapaamisten sisällön kehittäminen

Varsinais-Suomen sovittelutoimisto katsoo, että raportin erillistapaamisia koskeva kehittämiskokonaisuus sisältää erityisen tavoiteltavia ehdotuksia valtakunnallisesti sitoviksi käytännöiksi. Varsinais-Suomen sovittelutoimistossa erillistapaamiset ovat korostuneen oleellisessa asemassa palveluprosessia ja ne nähdään kiinteänä osana edellytysten arviointivaihetta ennen varsinaiseen sovitteluvaiheeseen mahdollista siirtymistä. Käytännön tasolla tämä näkyy kirjallisten sovittelupäätösten tekemisenä vasta erillistapaamisten jälkeen. Kyseisen käytännön johdosta myös sovittelun keskeytyspäätöksiä joudutaan tekemään vähemmän, sillä kaksivaiheisen seulan ansiosta sovitteluun päätyy vain erityisen tarkkaan harkitut tapaukset, joissa osapuolten halukkuus ja vapaaehtoisuus on puhelinkeskustelun lisäksi varmistettu myös henkilökohtaisessa, kasvokkaisessa tapaamisessa. Asiakkailta itsellään on luonnollisesti mahdollisuus keskeyttää sovittelu milloin tahansa, myös ennen kuin sovittelutoimisto on tehnyt asiassa mitään kirjallista päätöstä.

Mikäli erillistapaamisten sitovuus halutaan valtakunnallisesti varmistaa, tulee lakia rikosten ja eräiden riita-asioiden sovittelusta muuttaa siten, että se jatkossa edellyttäisi poikkeuksetta erillistapaamisia. Kannatamme myös erillistapaamisten sisällön valtakunnallista ohjaamista siihen suuntaan, että siihen kuuluisi sitovasti asianmukaisten työvälineiden avulla suoritettava edellytysten ja riskien arviointi sekä erilaiset muutokseen motivoivat haastattelumuodot, joihin raportissa on viitattu.

Erillistapaamisissa tehtävän edellytysten arvioinnin tulee keskittyä erityisen tarkkaan muun muassa väkivallan toistuvuuteen ja sen luonteeseen, uhrin pelon kartoittamiseen sekä vähintäänkin kaikkiin muihin niihin seikkoihin, jotka jo nyt on huomioitu käytössämme olevassa edellytysten arviointilomakkeessa. Lisäksi erillistapaamisten tulee täyttää niiden tarjoama erinomainen mahdollisuus molempien osapuolien tukihenkilön ja muiden jatko- ja tukipalvelujen tarpeiden kartoittamiseen sekä niihin ohjaamiseen. Erillistapaamisia on myös pidettävä

tarvittaessa useampia, niin että kaikki sovittelun edellytysten arvioimiseen tarvittavat seikat on saatu asianmukaisesti selvitettyä.

Sovittelusopimusten seurannan kehittäminen

Raportin sovittelusopimuksen seurantaan koskeva kehittämis ehdotus, jonka mukaan seuranta tulisi kiinteäksi osaksi lähisuhdeväkivallan sovitteluprosessia, on nähdäksemme hyvin kannatettava. Systemaattinen seuranta toisi mukanaan lisäkontrollia tekijöiden suhteen ja mahdollisuuden toteuttaa asiakkaiden palveluohjausta myös jälkikäteen. Lisäksi se mahdollistaisi sovittelupalvelun vaikuttavuuden arvioinnin sekä esimerkiksi tutkimuslupien keräämisen asiakailta tarvittaessa.

Seurannan sisällyttäminen pakolliseksi osaksi on linjassa sen ajatuksen kanssa, että sovittelun päätteeksi mahdollisesti tehtävän sopimuksen tulee olla aito ja osapuolet tekevät sen tavoitteenaan tosiasiasa toteuttaa sovitut asiat. Seuranta voitaisiin toteuttaa joko puhelimitse tai tarvittaessa tiedustella osapuolten halukkuutta järjestää asiassa seurantatapaaminen sovittelu-toimistolla. Keskeistä on, että seuranta nähtäisiin luonnollisena osana lähisuhdeväkivallan sovitteluprosessia, samoin kuin mikä tahansa muu prosessin vaihe. Seurannan tavan ja sisäl-lön sen sijaan tulee olla asiakkaiden omassa päätätävällässä.

Kehittämiskokonaisuus 3: Uudistetaan lähisuhdeväkivallan sovittelun koulutusta ja varmistetaan koulutuksen saatavuus yhteisistä kriteereistä, ohjeistuksesta ja lähisuhde-väkivaltailmiöstä.

Kannatamme myös raportin kolmatta kehittämiskokonaisuutta, jonka kohteena on lähisuhde-väkivallan sovittelun koulutuksen uudistaminen sekä eri toimijoiden välinen koulutusyhteis-työ. Moniammatillinen koulutusyhteistyö ja toimijoiden yhteiset valtakunnalliset täydennys-koulutuspäivät ovat erittäin tervetulleita mahdollisuuksia rakentaa yhteistä ymmärrystä ja osaamista sekä yhteneväisiä käytäntöjä.

Vapaaehtoissovittelijoiden koulutusohjelmaa tulee myös päivittää, ja pohtia lähisuhdeväki-valta-sovittelijoiden valinnalle asetettavia kriteerejä. Kehittämis ehdotusten mukaisen laatuta-son saavuttaminen ja ylläpitäminen edellyttäne myös vapaaehtoissovittelijoilta vaadittavan pohjakoulutuksen tarkastelua sekä keinoja varmistaa vapaaehtoissovittelijoiden osaamisen ja jaksamisen jatkuva kehittäminen ja ylläpito myös lähisuhdeväkivaltasovittelijan peruskoulu-tuksen jälkeen. Tästä näkökulmasta kannatamme nykyistä vahvempaa valtakunnallista vel-vollisuutta sovittelijoille osallistua heille järjestettäviin jatkokoulutuksiin ja työnohjauksiin. Myös lähisuhdeväkivaltaa ohjaavien ammattihenkilöiden osalta tärkeää on oman koulutusko- konaisuuden luominen ja erikoistumiskoulutuksen velvoittavuus.

26.2.2019

Lopuksi

Kehittämistyön valmistuttua uusista käytännöistä, ohjeista, kriteereistä ja työvälineistä on raportin mukaan tarkoitus muodostaa päivitetty lähisuhdeväkivallan sovittelun hyvät käytännöt – malli. On erittäin toivottavaa, että kaikki kehittämistyön tulokset saadaan yksiin kansiin ja näin ollen helposti jalkautettaviksi. Selkeä, kirjallinen malli käytännön toimintaa varten mahdollistaa laadukkaan sovittelupalvelun sekä kansalaisten yhdenvertaisen aseman asuinpaikkakunnasta huolimatta.

Myös yhteistyön tiivistäminen niin sovitteluun asioita lähettävien viranomaisten kuin muiden palveluntarjoajien kanssa on kehittämistyössä olennaista. Sovittelua tulisikin ensisijaisesti tarkastella ja kehittää yhtenä työmenetelmänä muiden joukossa asiakkaiden avun piiriin saattamiseksi ja väkivaltaan puuttumiseksi.

Lähisuhdeväkivallan sovittelun kehittämisen tulee olla jatkuvaa ja tutkimuksellista tietopohjaa hyödyntävää. Tutkimustiedon kerääminen sovittelun asiakkailta tulee suunnitella ja järjestää voimassaolevien tietosuojakäytäntöjen mukaisesti sekä siten, ettei sovittelun luottamuksellisuus muodostu asiakkaiden kokemusten tutkimisen esteeksi. Raportin ehdotukset antavat hyvän pohjan lähisuhdeväkivallan sovittelun valtakunnallisen kehittämistyön aloittamiseksi.

Turussa 26.2.2019

Saana Vuoristo
vs. johtava sovitteluohjaaja
Varsinais-Suomen sovittelutoimisto